

Historierna om
”Emma-stenen”

Foto: Inge Nylin

Många Frykerudsbor har intresserat sig för EMMA-stenen.

Vilka var Emma och IO-N? Vad är sant?

Visserligen står stenen på marker som tillhör Stora Kils socken, men personerna har förvisso levat i Frykerud.

Några av historierna redovisas här – kanske finns det flera.

Sist finns Inge Nylins version. Efter den kommer en del ”torra fakta”, som kanske kan vidimera Inges teorier.

Stockholm 2008-04-13

kompl 2009-07-18

Göran Eriksson

1) Enligt Skogsvårdsstyrelsen och Länsstyrelsen i Värmland samt Riksantikvarieämbetet

Följande text finns på en liten skylt, uppsatt av Skogsvårdsstyrelsen och Länsstyrelsen, vid stenen:

”Här möttes en man från Ö. Glänne och dennes älskade Emma. När hon dog ristade han denna sten.”

Riksantikvarieämbetet skriver i sin inventering under

RAÄ-nummer: Stora Kil 43:1

Lämningstyp: Minnesmärke

Kategorier: Ristningar hällmålningar och monument

Typisk datering: Nyare tid

Koordinater: x=6606276.0, y=1353711.999

R 27/8-88 G/M Nr: 43	Blad: 11 D 1a Tryckerud Sö	SAKORD: minnesst 1
Art: Minnessten	Koordinat: x y 125-130 m öh	och på stenens flata N sida är texten:
Antal: 1		BB CHN
Fastighet: Rud		Tradition: En man av enkel börd från Östra Glänne blev bekant med riksmansdottern Emma från gården Skog. Här, invid den gamla kyrkvägen, hade de sin hemliga mötesplats. Fröken Emma insjuknade emallertid och dog. Mannen fortsatte att uppsöka deras gamla mötesplats, där han genom inskriptionerna i stenen befäste sin kärlek.
Namn:	Orientering: 15 m V om gammal väg (N-S)	Kommentar:
Terräng: Svagt mot V sluttande del av jämnt moränmark: Skogsmark.		Tidigare anteckningar:
Beskrivning: Minnessten, jordfast stenblock, 1,5 x 1,0 m (V-Ö) och 1,3 m h, närmast pyramidformad. På stenens flata Ö sida är texten: EMMA .. ET. . IO-N 		Specialkartor:
		Fotos:
		Datum: 1988-05-09

Riksantikvarieämbetets text::

”En man av enkel börd från Östra Glänne blev bekant med rikemansdottern Emma från gården Skog. Här, invid den gamla kyrkvägen, hade de sin hemliga mötesplats. Fröken Emma insjuknade emellertid och dog. Mannen fortsatte att uppsöka deras gamla mötesplats, där han genom inskrifterna i stenen befäste sin kärlek.”

2) Enligt Karl-Evert Evertsson

redovisad i Frykposten Nr 2 2004

”Det finns olika versioner av sägnen, men en är denna:

I Östra Glänne bodde en ung man .Han blev kär i en ung kvinna som hette Emma och som kom från Skog utanför Fagerås. Problemet var att han kom från en fattig familj, medan hon kom från en välbärgad gård och därför kunde inte hennes föräldrar godkänna honom som måg. De unga träffades då i smyg på kyrkvägen halvvägs mellan Glänne och Skog. Medan han väntade på henne högg han in texten i stenen. Historien berättar att Emma dog som ung.”

3) Tidningsartikel

I NWT, 10/11 2004, berättar busschauffören Kenneth Skynsveen ett par varianter för en skolklass:

”Det var en kille som väntade på sin jänta som hette Emma precis på den här platsen. Han väntade och väntade men hon dök aldrig upp. Då ristade han in hennes namn i stenen. En annan historia säger att det var en vallpiga vars ko drunknade i tjärnet. Flickan, som hette Emma, var så rädd för att gå hem till sin husbonde och berätta vad som hänt att hon tog dö på sig här.”

4) Turistbroschyr

I en turistbroschyr för Frykerud kan man läsa:

”MINNESSTEN MED ROMANTIK.

Traditionen berättar, att en man av enkel härkomst från Sandviken blev bekant med en fröken från Skog, som tillhörde ”ståndspersonerna”. De två träffades efter kyrkvägen allt i emellanåt. Men de rådande begreppen medgav inte att de kunde få förena sina öden. Emellertid insjuknade mamsellen och dog. Under ensamma sommarkvällar fortsatte mannen att uppsöka deras mötesplats. Med hammare och mejsel ristade han i en sten in vad vi än i dag kan hitta här”

Denna skylt har Skogsvårdsstyrelsen och Länsstyrelsen i Värmland satt upp vid minnesstenen.

5) Enligt Inge Nylin

Denna version har ingått i en serie berättelser som varit införda i Frykposten – en kvartalsskrift utgiven av **Föreningen Frykeruds Framtid**.

Här ett sammandrag av de artiklar som Inge Nylin skrev om Emmastenen.

I Frykposten har vår ordförande berättat om en augustikväll förra året med vandring från Svenserud till Emma-stenen på den närliggande kilsskogen.

Med förundran tittade vi på det som huggits in i stenen. Sven Tjus, som ledde vandringen, påminde om idéer som snurrat kring dess text och figurer. Där står tydligt ”Emma et IO-N”. Eftersom latinets ”et” betyder ”och”, så råder misstankar om att inskriptionen på något vis hugfäster minnet av ett möte mellan en man och en kvinna. Eller kanske snarare många möten.

Kvinnans namn är klart. Men för vad står då textens IO-N? Sven resonerade litet kring IO-N och funderade bland annat på om det skulle kunna vara ett bomärke. Oftast har man dock tolkat detta I som första bokstaven i namnet Jon, ett väldigt vanligt namn i kyrkböckerna. I gamla handlingar skrivs namnet lika ofta med ett I som med ett J.

Efter tidigare besök vid stenen har också jag provat att ringa in några personer, som skulle kunna sättas i samband med stenen. Vi börjar med att försöka bestämma något om tidpunkten för inskriptionen på stenen.

Eftersom kyrkvägen är mycket gammal, kan den ha varit använd som gång- och ridstig åtminstone sedan medeltiden. Glänne som namn på bebyggelse är känt sedan 1503. Som genväg för den som norrifrån ville gå till Stockholm eller annan ort, fyllde vägen säkert länge en uppgift.

Om vi nu antar, att stenen står där till minne av romantiska möten, vilket traditionen vill framhålla, så satsar jag för min del på att tiden för skriften är 1800-talet, århundradet som präglades av romantiken, enligt uppslagsboken ”en kulturell riktning som tillmäter känslan, aningen och fantasien större betydelse än förståndet och verklighetssinnet, wienervalsernas och Fritiofs sagas tid.

Med den förutsättningen är det lätt att gå med på den sägen som ordföranden återger om en enkel man av folket och en förnäm dam från Skog. Berättelsen finns i ett litet blad för information om några minnesmärken i Karsbolsområdet, som rektorn Einar Hagenrot arbetade ut på 1950-talet för bruk i skolan. Ett krux är, att ingen mamsell med namnet Emma hittats i husförhörlängden för Skog under hela perioden 1736 - 1870.

En variant i ryktesfloran kring stenen gör gällande, att den enkle mannen skulle ha kommit från Fageråshället och kvinnan av börd norrifrån. Men i norr finns vid den här tiden inte så gott om kvinnor i högre stånd att spekulera kring.

///

Vid ett samtal för några år sedan med framlidne hemmansägaren Johan Alfredsson från Marielund kom några uppgifter fram, som jag fann vara mycket intressanta och innehålla mera av substans än den gängse ryktesfloran. Han kände till, att till officersbostället på Harsäter kom ofta bekanta och stannade en tid, och bland dem kunde personer ha företagit vandringar i skogen och efter kyrkvägen. De stannade i regel inte så länge att de blev kyrkobokförda, men kunde mycket väl vara av den livliga sort som utmärkte officerare med flera under Karl XV:s dagar.

Alfredsson, som växte upp i närheten av Skog, mindes också, att hans far berättat om en man från Skog med namnet Kihlén, som under en jakttur träffat på en flicka som hette Emma och stannat och pratat med henne. Hon var sysselsatt med att plocka bär i markerna. De träffades senare många gånger, och när hon av någon anledning försvann från trakten, lät han hugga in

texten på stenen i skogen. "Han lät hugga in den" enligt sagesmannen, vilket kan tyda på att han hade hjälp av någon från gården.

Ägare till Skog vid den här tiden var Sven Kihlén, en mångbetrodd man som var länsman och ekonomidirektör för Frykeruds församling. Han var en aktad person i socknen och omnämns på flera ställen i boken FRYKERUD III. Tyvärr har hans bostadsort angivits fel på sidan 131. Han var född 1798 i Kil och dog den 1 februari 1840. Enligt Frykeruds vigselbok vigdes han 1818 till äktenskap med "Kyrkoråds Dottren Pigan Ablona Ersdotter i Klaxås". Hustrun, vars namn oftare skrivs Apolonia, var syster till riksdagsmannen Bengt Eriksson i Klaxås. Makarna fick i äktenskapet fyra barn, Mathilda Sofia f. 1822, Maja Charlotta f. 1823, Johan Oscar f. 1825 och Josefina Apollonia f. 1828.

Om Johan Oscar vet vi att han 1840 studerade i Karlstad och att han var tillbaka på Skog från 1845. Han ingick 1870 äktenskap med Carolina Mathilda Kuylenstierna, född 19/3 1836 i Rostaved, Skaraborgs län, enligt hf-längden.

Men Johan Oscar är intressant ur en särskild synpunkt. Hans initialer J och O är desamma som på stenen. Och efternamnet Kihlén skulle mycket väl kunna förkortas till -N. För min del är jag övertygad om att det är hans initialer som vi finner på vår sten.

///

Vi avslutade resonemanget om stenen förra gången med att jag nämnde som min övertygelse, att IO-N på stenen syftar på herrskapssonen Johan Oscar Kihlén från Skog. Nu får vi gå vidare och försöka hitta en bärplockande Emma.

Nära till hands ligger då att leta bland de små stugorna i skogen intill. I själva knektbostället hittar vi då enligt husförhållningslängden för 1861- 65 soldatänkan Emma Maria Olsdotter med fyra barn, Lovisa Elvira f. 1844, Emma Carolina f. 1849, Elisabet f. 1852 och Maria f. 1856. Eftersom fadern, knekten Anders Andersson Skog, avlidit på lasarettet 1858, blir hustrun och barnen tvungna att överlåta bostället till den nye knekten Carl Larsson Skog.

Emma Maria Olsdotter lämnar Skog 1861 och flyttar till ett hus i Blankeberg med de tre yngsta flickorna. Lovisa kommer till Gräsmark. Efter ett par år ger sig Emma Carolina iväg till Kil, antagligen för att söka tjänst, eftersom hon det året fyller 15 år.

Nu skulle vi egentligen ha hittat Emma i en inflyttningslängd för Stora Kils församling, men den längden är ofullständig. Möjligen fanns den bland de kyrkliga handlingar som brandskadades vid kyrkbranden i Kil 1929. Så vi får lämna Emma Andersdotter tills vidare och följa vad som händer med Johan Oscar.

Efter avslutade studier i Karlstad flyttade Johan Oscar hem till Skog och förenade sig med den övriga familjen, vars överhuvud nu var hans mor, änkefrun Apolonia. Efter sitt giftermål 1870 med Carolina Mathilda Kuylenstierna skrivs han som brukare av gården, tills han 1892 med hustru och fyra barn flyttar ut till Busterud i Östra Fågelvik. Han noteras där som "ägare av villan Ljung". Hustrun avlider i november samma år. Barnen har nått 20-årsåldern och söker sig ut från hemmet. System Matilda Sofia och pigan Hulda Maria Dahl blir hans sällskap.

///

BETYDELSEN AV ATT PRÄSTEN HAR EN BLYERTSPENNA

Våra försök att spåra Emma Carolina Andersdotters öden strandade förra gången på svarta sidor i en kyrkbok. Men en liten kommentar från hennes barndom i knektstugan har lämnats av hembygdsforskaren Erland Segersten från Glava.

Vid ett tillfälle lämnade han mig originalet till det foto av skolklassen vid Lunds skola 1898, som finns infört på sidan 302 i boken FRYKERUD I. Som tredje flicka från vänster bland

dem som sitter i mittenraden återfinns i helvit klänning den, som längre fram skulle bli hans hustru. Hon hade berättat, att hon som barn en gång besökte soldattorpet och slogs av den totala fattigdom som rådde där, men mest förvånad var hon över att man hade julgranen hängande i taket.

Fattigdomen följde förstås med även efter flytten till Blankeberg, även om soldatänkan då uppbar ett litet understöd från Kungl. Värml. Regementes Enke-kassa. 1868 nödgades hon tillsammans med de två yngsta barnen, Elisabet och Maria, flytta till ett hus i Acebol, där det enligt prästens noteringar då redan bor en statkarl med familj, 3 stycken inhysehjon och 1 rotehjon.

Det hände väl mer än en gång att utblottade människor sökte bostad tillsammans. Kanske kunde mathållningen underlättas, och framför allt var det möjligt att bekämpa den outhärdliga vinterkölden, om man trängde ihop sig. Ett sådant ställe kan ha varit Smekul i Östra Glänne.. Församlingsboken noterar, att vid 1900-talets ingång bodde där en änka och två andra inhyses, tills på hösten 1904 även en person från Kil flyttade in med hustru och fyra barn i avvaktan på att när våren kom få lämna landet för Nordamerika.

På något vis verkar det nu som om prästen i Frykerud skulle ha fäst sig litet extra vid knektdottern, Emma Carolina Andersdotter, för långt efter det att han utskrivit henne till Stora Kil gör han i husförhörslängden med blyertspenna en notering med följande innebörd:

”Hon lär finnas i Göteborg hos en som heter Kihlén.”

Jag är glad för den noteringen.
Sen får vi väl se vad den kan ge.

///

Jodå, prästens blyertspenna redovisade åtminstone en sanning som kan bekräftas. Johan Oskar Kihlén flyttade till Göteborg runt sekelskiftet 1900. Det berättar en mantalslängd.

Men just det nya seklet är litet problematiskt för den som letar namn, vilket nog många erfarit redan. Församlingarnas böcker för 1900-talet håller på att samlas in för registrering och arkivering centralt. De ska också kopieras i Ramsele till mikrokort osv. För Värmlands del kommer de sedan att återföras till Arkivcentrum.

Namn från tidigare århundraden kan man ju hitta i kopierade kyrkböcker och ser då, att vår Emma fick sin första tjänst som piga i Erikstad i Kil 1864.

Den varade i ett år. Därefter flyttade Emma litet närmare hembygden och kom till Nyland under Utterud i Nor. Gården låg strax söder om Köpung och namnet lever kvar. Där fanns för så där en 60 - 70 år sen en stabil loge med lättsopat golv, dit ungdomar från trakten brukade samlas till dans i sommarnätterna, berättar Margit Larsson.

Tjänstefolkets flyttning skedde ju i gamla tider sent på hösten, när slakt och tröskning i huvudsak var avklarade, och i december 1866 hittar vi Emma i Tollita. Man förstår att Emma haft det besvärligt. Om missväxt och nödår under den här tiden talas t.ex. i boken FRYKERUD IV på sid. 119. Det krisade sig riktigt för folk, och prästen Nils Ahlin nödgas 1867 notera ett stort antal personer från Frykerud som lösdrivare. En av dessa är Emma. Men hon lyckades krångla sig ur knipan och hittade ny pigttjänst i Djupdalen, en gård väster om Kvarnängen. Det var gry i flickan!

///

Vi lämnade för en tid sedan Emma i Djupdalen. Nu är Emma invärvd i vardagsslitet och utlämnad till att helt klara sig på egen hand. Det tillgår så, att hon under de närmaste femtio åren uppehåller pigttjänster på olika ställen i Kil och Frykerud. Den allra sista av de kända anställningarna är förlagd till Karsbol, där hon noteras som hushållerska hos Sven Larsson och hans son Sven Adolf. Med sig i Karsbol hade då Emma fyra egna barn, som hon hela

tiden tagit ansvar för. Det är inte känt, att hon genom åren någon gång på allvar blev erbjuden äktenskap. Fadern till Teresia Skoog, det sist födda barnet, försvann till USA 1888, samma år som barnet föddes.

Hur blev det då med blyertsnoteringarna om Emmas vistelse i Göteborg? Jo, den är införd på sidan 265 i Frykeruds församlingsbok för de första åren på 1900-talet och lyder som tidigare citeras: ”Finns i Göteborgs stad, hos en som heter Kihlen, varit 3 år.”

Vem kan denne Kihlén vara manne?

Inge Nylin

Kan detta bevisas?

En utgångspunkt för nedanstående ”torra fakta” är de uppgifter som Inge Nylin skrivit om, nämligen att inskriptionen hänför sig till Emma Karolina Andersdotter, f. 9/7 1849 och Johan Oscar Kihlén, f. 17/9 1825.

Vissa citat är också hämtade från Inges text.

Nedanstående namn på platser, personer, släktskap och årtal grundar sig på uppgifter i husförhörslängder (HFL), Folkräkningar, cd-skivorna Sveriges befolkning 1970 och 1980, Sveriges Dödbok 2, mm samt kontakt med barnbarnsbarn till Emma och hjälp från GöteborgsRegionens Släktforskare,

Johan Oscar Kihlén

”Oeconomie Directeuren” Sven Kihlén gifter sig 1818 med kyrkorådsdottern Ablonia Ersdotter och bosätter sig på Skog.

Under åren 1822- 28 får de fyra barn, bl a sonen **Johan Oscar**, född 17/9 1825 och dottern Maria (Maja) Charlotta, född 1823, se nedan.

Fadern dör 1840 och samma år börjar den då 15-årige Johan Oscar att studera i Karlstad för att fem år senare återkomma till Skog – kanske för att bli storbonde? Men ingenstans står att han blir ägare till gården. Under åren 1881-85 lever fortfarande mamman och Johan Oscar står som ”arrendator”¹. Mamman dör 1886.

I HFL 1886-90 och Folkräkningen 1890 kallas han ”hyresgäst”.

Johan Oscar gifter sig 1870-05-10² med den 11 år yngre Carolina Matilda Kuylenstierna, f. 1836-03-19 i Redslareds socken i Västergötland³.

Hon är dotter till löjtnanten Wilhelm Ullrik Kuylenstierna och hh Carolina Charlotta Ljungman från Stora Björstorp, Redslaryd, Västergötland. Vid giftemålet har familjen Kuylenstierna flyttat till Svenninggården i Wårfruhems (Wåmbs) socken i Västergötland⁴. Då tituleras fadern ”Kapten och Riddare”.

(Slakten Kuylenstierna invandrade på 1600-talet från Nederländerna och adlades år 1697. Nr 1304).

Johan Oscar och Carolina Matilda får barnen:

- Frida Charlotta, f 1871-05-23
- Sven Osvald Wilhelm, f 1872
- Gustaf Oscar, f 1874 och
- Signe Matilda, f 1875.

1892 lämnar familjen Johan Oscar Kihlén gården Skog och bosätter sig i Busterud, Ö Fågelvik och nu tituleras han i HFL⁵ som ”Ägaren av lägenheten villan Ljung/herr”. Hustrun Karolina Matilda dör samma år som de flyttar till Ö Fågelvik.

År 1900 bor Johan Oscar kvar i Busterud, nu som änklings och med titeln ”f.d. hemmansägare”⁶

¹ GID 480.7.12500 HFL 1881-85, Skog, Frykerud

² GID 480.4.50300

³ GID 1931.9.90400

⁴ GID 649.9.10800

⁵ GID 551.44.62700 HFL 1891-95, Busterud, Ö Fågelvik

Johan Oscars dotter Frida Charlotta flyttar dock till Göteborg och gifter sig med kusinen handlanden/bokhållaren Gustaf Adolf Wall, född 25/12 1855 i Sunne. (Gustaf Adolf Wall är son till Maria (Maja) Charlotta Kihlén-Wall.)

De bor i 14de Roten nr 56 i Gustavi Domkyrkoförsamling. Där får de barnen:

- Oskar Adolf, f 1895
- Greta Charlotta, f 1896, d 1990, ogift
- Gustaf Wilhelm, f 1898
- Carin Maria, f 1900, d 1981, ogift
- Erland Fridolf, f 1902
- Ernst Bertil, f 1904

Familjen Gustaf Adolf Wall flyttar sedan till Kungsportsavenyen 35 och den 12/10 1908 dör grosshandlaren Gustaf Adolf Wall⁷ i ”Appendicitis gangrean” och Frida Charlotta Wall-Kihlén blir ensam med de 6 barnen.

Johan Oscars son Sven Osvald Wilhelm flyttar först till 14de Roten nr 77 i Gustavi Domkyrkoförsamling där även Wallsfamiljen bor, sedan till Västergård i Landvetter och blir där ”sågägare”.⁸

”Johan Oskar Kihlén flyttade till Göteborg runt sekelskiftet 1900. Det berättar en mantalslängd.” skriver Inge Nylin. Troligen var det till något av barnen Sven Osvald Wilhelm eller Frida Charlotta.

Johan Oskar Kihlén avled i Göteborg⁹ den 13 juni 1913 och är gravsatt på Västra Kyrkogården i Karlstad tillsammans med hustrun Carolina Matilda och en dotter.

Information om gravsatta

CAROLINA MATHILDA KIHLEN

Född: 18360319 | Avliden: | Gravsatt: 18951008 |
Gravpl. nr: 3 C1 342N
Förvaltning: Karlstads Kyrkogårdsnämnd, Karlstad |
Begravningsplats: VÄSTRA KYRKOGRÅRDEN

JOHAN OSKAR KIHLEN

Född: 18250917 | Avliden: | Gravsatt: 19130619 |
Gravpl. nr: 3 C1 342N
Förvaltning: Karlstads Kyrkogårdsnämnd, Karlstad |
Begravningsplats: VÄSTRA KYRKOGRÅRDEN

⁶ Folkräkningen 1900

⁷ Gbg Vasa förs Döda 1908, CK 6407, 2/30, löpnr 348

⁸ Folkräkningen 1900

⁹ Enl dödsannonser i NWT 19/6 och 21/6 1913

Dottern:

SIGNE MATILDA KIHLEN

Född: 18750911 | Avliden: | Gravsatt: 19560705 |

Gravpl. nr: 3 C1 342N

Förvaltning: Karlstads Kyrkogårdsnämnd, Karlstad |

Begravningsplats: VÄSTRA KYRKOGRÅRDEN

Dottern:

Wall, Frida Charl.

Född: - :: Avliden: - :: Gravsatt: 1963-07-24

Hemort: Göteborg

Östra kyrkogården

Kvarter: 00G

Gravplats: 00015

Gravplatsnummer: 1100G 00015

Emma Karolina Andersdotter Skog

Omkring 1840 flyttar soldaten Anders Andersson, född i Kil, tillsammans med hustrun Maja Olsdotter och dottern Britta Kajsa, f 27/3 1837, från Ö Ullerud in i soldattorpet nr 38 på Skog i Frykerud. Maja kallas senare Maria.

Där föds ytterligare sex döttrar:

Christina, f 22/6 1842

Lovisa Elvira, f 30/8 1844

Sophia, f 29/9 1846

Emma Karolina, f 9/7 1849

Elisabeth, f 1852

Maria, 4/3 1856

När fadern, soldaten Anders Andersson Skog, dör på lasarettet i Karlstad den 15/6 1858¹⁰ är Emma bara 9 år gammal och hon har två systrar som är ännu yngre. Faderns dödsfall innebär att familjen måste flytta ur soldattorpet och lämna plats för den nye soldaten Karl Larsson från Kil som flyttar in 1860. ”*Maria Olsdotter lämnar Skog 1861 och flyttar till ett hus i Blankeberg med de tre yngsta flickorna. Lovisa kommer till Gräsmark .. Fattigdomen följde förstas med även efter flytten till Blankeberg, även om soldatänkan då uppbar ett litet understöd från Kungl. Värml. Regementes Enke-kassa. 1868 nödgades hon tillsammans med de två yngsta barnen, Elisabet och Maria, flytta till ett hus i Ackebol, där det enligt prästens noteringar då redan bor en statkarl med familj, 3 stycken inhysehjon och 1 rotehjon.*” skriver Inge Nylin. Framtiden för Maria och de sex döttrarna blir säker svår och när Emma är 15 år ger hon sig iväg till familjen Johan Larsson i Eriksstad, Trångstad i Kil¹¹ för att där arbeta som piga.

Efter ett år flyttar hon vidare till Utterud i Nor¹² och därifrån till Johannes Olsson i Tolita¹³. När Emma är 18 år får hon en pigjtjänst hos hemmansägare Lars Olsson i Djupdalen, Fors¹⁴, då tillhörande St Kils socken¹⁵. Djupdalen låg ca 2 km öster om Pråmsjön. ”*Det krisade sig riktigt för folk, och prästen Nils Ahlin nödgas 1867 notera ett stort antal personer från Frykerud som lösdrivare. En av dessa är Emma. Men hon lyckades krångla sig ur knipan och hittade ny pigjtjänst i Djupdalen, en gård väster om Kvarnängen. Det var gry i flickan!*” skriver Inge Nylin.

Emma föder sedan följande barn:

- oä dottern Maria Kristina Turesson f. 28/7 1872 i Djupdalen, Fors, St Kil.
- oä sonen Anders Gustaf (kallas senare Skogman i HFL) f. 20/6 1876 Frykerud¹⁶.
- oä dottern Anna Cecilia f. 24/12 1880 i Frykerud¹⁷
- oä dottern Alma Teresia som föds 11/2 1888 i Karsbol, Frykerud¹⁸.

Fäderna till Maria Kristina och Anders Gustaf är okända, men Maria Kristina kallas Turesson, vilket kan tyda på att Emma visste något, som inte kom med i kyrkböckerna.

¹⁰ GID 480.39.62800 HFL 1856-60 Skog, Frykerud och

GID 480.1.55800 HFL 1861-65 Skog, Frykerud

¹¹ GID 526.13.37100 HFL 1861-65 Erikstad, St Kil

¹² GID 510.1.35000 HFL 1861-65 Utterud, Nor

¹³ GID 526.14.32600 HFL 1866-70 Tolita, St Kil

¹⁴ GID 526.14.8400 HFL 1866-70 Djupdalen, Fors, St Kil

¹⁵ Fors överfördes till Frykerud 1884

¹⁶ GID 100017.100.11400

¹⁷ GID 100017.40.58600

¹⁸ GID 480.8.53600 HFL 1886-90 Karsbol, Frykerud

Fadern till Anna Cecilia uppges vara ”arbetaren Nils Karlsson från Småland”.

Fadern till Alma Teresia var ”ägarsonen, ogifte” Nils Gustaf Nilsson Högvall, född 11/8 1868 i N Ullerud. Nils Gustaf var son till arrendatorn på ”1 Krono Högvallta” Frykerud, Nils Fredrik Andersson, f. 1829 i Grava och hans hustru Inga Maria Andersdotter, f. 1832 i St Kil, De var arrendatorer på Högvallta från år 1867 och tillhörde alltså inte tjänstefolket!¹⁹

Om Nils Gustaf Högvall, namnet Högvall tog han innan han emigrerade, står det i husförhörslängden att han emigrerar till N Amerika den 20/8 1888.

Enligt Emibas²⁰ är utresehamnen Göteborg och destinationsorten New York.

Utresedag: 24/8 1888. Ingen ”medåkande”.

Det lär finnas ytterligare uppgifter om Nils Gustaf i Emigrantregistret i Karlstad.

När Teresia föds är Emma 39 år och fadern 20 år!

År 1890 bor Emma tillsammans med mamman och de fyra barnen hos änklungen Sven Larsson och hans son Sven Adolf i Karsbol.²¹ Troligen är det på gården Norum i Karsbol, en gård som låg ÖSÖ om Svenserud.

Emma Karolina, liksom barnen har nu tagit efternamnet Skog.

Mamman Maria Olsdotter Skog dör 1895 i Karsbol.

10 år senare visar folkräkningen – år 1900 - att Emma bor kvar i Karsbol som inhyses tillsammans med dottern Alma Teresia.²²

Ett Utdrag ur församlingsboken år 1910 (sid 60) anger att Emma Karolina Skog ”lär vara i Göteborg”. Om hon då vistas hos sin ogifta dotter Teresia eller hos änkan Frida Charlotta Wall-Kihlén, det vet vi inte.

Hushållerskan Emma Karolina Skog i Karsbol dör senare i lunginflammation den 20/3 1919²³ i en ålder av knappt 70 år.

Så en liten uppföljning till vad som hände med Emmas 4 barn:

Dottern Maria Kristina Turesson.

1890 är hon piga hos Anders Johan Andersson i Karsbol men finns sedan inte med i 1900 års folkbokföring. Vidare öde okänt.

Sonen Anders Gustaf Skog (kallas tidigare Skogman).

I Norskt Digitalarkiv över emigranter från Kristiania eller Oslo²⁴ finns upptaget en person med namnet Anders Skog, arbetare, från Värmland med resmålet Boston. Han reser från Oslo den 24/4 1896 med båten Montebello. Han kommer tillbaka till Sverige men återvänder till Boston den 4/10 1901. Nu uppges han ha yrket ”valsearb” och under ”heimsted” står det ”Amerika, svensk”. Han har nu amerikanskt medborgarskap.

Det är inte bekräftat att detta är rätt Anders Skog, men åldern stämmer.

¹⁹ GID 480.5.53700 HFL 1871-1876 Högvallta, Frykerud

GID 480.6.2200 HFL 1876-1880 Högvallta, Frykerud

GID 480.11.42300 HFL 1881-1885 Högvallta, Frykerud

GID 480.8.50400 HFL 1886-1890 Högvallta, Frykerud

²⁰ Källkod 36:496:23125. Emibas Frykerud S 1888 098.

²¹ GID 480.8.53600 HFL 1886-90 Karsbol, Frykerud

och Folkräkningen 1890

²² Sveriges befolkning 1900

²³ 1919 års Död- och Begravningsbok

²⁴ <http://digitalarkivet.uib.no/cgi-win/WebMeta.exe?slag=vismeny&katnr=5&emnenr=1&aar=&dagens=&fylkenr=3>

Dottern Anna Cecilia Skog.

I Norskt Digitalarkiv över emigranter från Kristiania eller Oslo finns upptaget en person med namnet Anna Skog, från Värmland med resmålet New York. Hon reser från Oslo den 30/7 1897 med båten Montebello.

Det är inte heller här bekräftat att detta är rätt Anna Skog, men åldern stämmer.

Dottern Alma Teresia Skog.

Teresia flyttar till Göteborg den 16/11 1905

Församlingsboken för 1910²⁵ visar att ogifta Alma Teresia bor i Vasa församling.

Med hjälp från GöteborgsRegionens Släktforskare har följande framkommit:

"I Domkyrkoförsamlingens födelsebok 1904, vid yngste sonen Ernst Bertils födelse, står föräldrarna Gustaf Adolf Wall, handl. och Frida Charlotta Kihlén noterade på 14:e Roten nr 102. Det är adress Kungsportsavenyen 35. De har tidigare bott på 14:e Roten nr 56 = Vasagatan 33.

I personförteckningen för samma församling åren 1899-1907 finns familjen Wall noterad på 14:e Roten nr 102 och på samma adress bland tjänstefolken finns Alma Teresia Skog noterad som piga hos Wall. Alma Teresia är född 11/2 1888 i Frykerud."

För barnbarnet Elisabeth Hellgren, g Åvall, berättade inte farmor Teresia så mycket om sin barndom - mer än att hon kom från Värmland och hade haft en fattig uppväxttid och att Teresias far skulle komma från en "bättre" familj.

Från Teresias barnbarn Hans Hellgren kommer följande berättelse:

"Min farmor Teresia var en imponerande kvinna har jag förstått och upplevt själv. Vet att hon tjänade piga som ung i ett fint hus på Göteborgs paradgata Avenyen där hon som piga inte fick gå in från framsidan (Avenyen) utan från en bakgata där tjänstefolket hade sin entré.

Hon har även berättat om hungerkravallerna i Göteborg som hon deltog i. Ett stort bageri i stan exporterade sitt bröd när svälten var stor här.

Teresia var även med och bildade kooperativa Konsumbutiker i Göteborg och kämpade mot orättvisor i dåtida samhället. Hon hade ett stort rättpatos i hela sitt liv, och var oerhört slagkraftig i sina kommentarer mot överheten när det behövdes.

Klar i sina tankar och hjärna som hon var fram till sin död, skulle jag naturligtvis frågat henne mer om sitt liv från barndomen och framåt. Det hade varit mycket intressant att höra om hennes liv."

Teresia gifter sig den 23/7 1911 med chauffören Karl Alfred Hellgren, f 1887, (d 1968), i Landala, Vasa församling i Göteborg²⁶ och hon bor vid sin död den 22/5 1985 på äldreboendet Backagården i Göteborg²⁷. Teresia fick fyra barn, fem barnbarn och fem barnbarnsbarn.

Teresia blev 97 år gammal – en tuff barndom behöver inte innebära ett kort liv.

²⁵ Församlingsboken 1910, Gbg Vasa, 97B, 93-152, sid 107-108

²⁶ Gbg Vasa . Vigda 1911, CK 6406, 7/26

²⁷ Enl barnbarnet Hans Hellgren, Göteborg

Så åter till historien om ”Emmastenen”.

Johan Oscar gifter sig när Emma är 21 år. *Om* dom hade haft någon kärleksaffär borde det ha varit när Emma är mellan 15 och 20 år, alltså 1864-69. De lärde säkert känna varandra under tiden som Emma bodde på Skog, alltså fram till att Emma var 12 år. Mellan 1864 och 1869 flyttade hon runt i Trångstad, Utterud, Tolita och Djupdalen uppe i Frykerud.

Naturligtvis kan Emma och Johan Oscar träffats under den här tiden. Men varför skulle man träffas vid ”Emma-stenen” - vid Trångstadängen? Jo, om det skedde när Emma var i Djupdalen så var det ju längs gamla kyrkvägen till Prästbol - inte mitt emellan Skog och Djupdalen, men ändå – det var 2 km till Skog och 6 km till Djupdalen. Och det vackert inhuggna ”EMMA” tyder på att ”gravören” hade en viss kunskap om typsnitt.

Enligt Riksantikvarieämbetets skiss finns i nedre delen av lyran ett ankare, ett kors och ett hjärta, tecknen för ”TRO, HOPP och KÄRLEK” vilket styrker antagandet att det var fråga om en kärleksförklaring.

Under åren när Emma var i Djupdalen var hon 18-20 år och Johan Oscar 42-44 år.

Emma var född 1849 och Johan Oscar 1825. En åldersskillnad på 24 år kanske inte var så accepterat på den tiden. Och så detta att han var från en ”fin” familj och hon från en fattig soldatfamilj - en ”fattighjonfamilj” – det var kanske skäl nog att träffas lite avsidet.

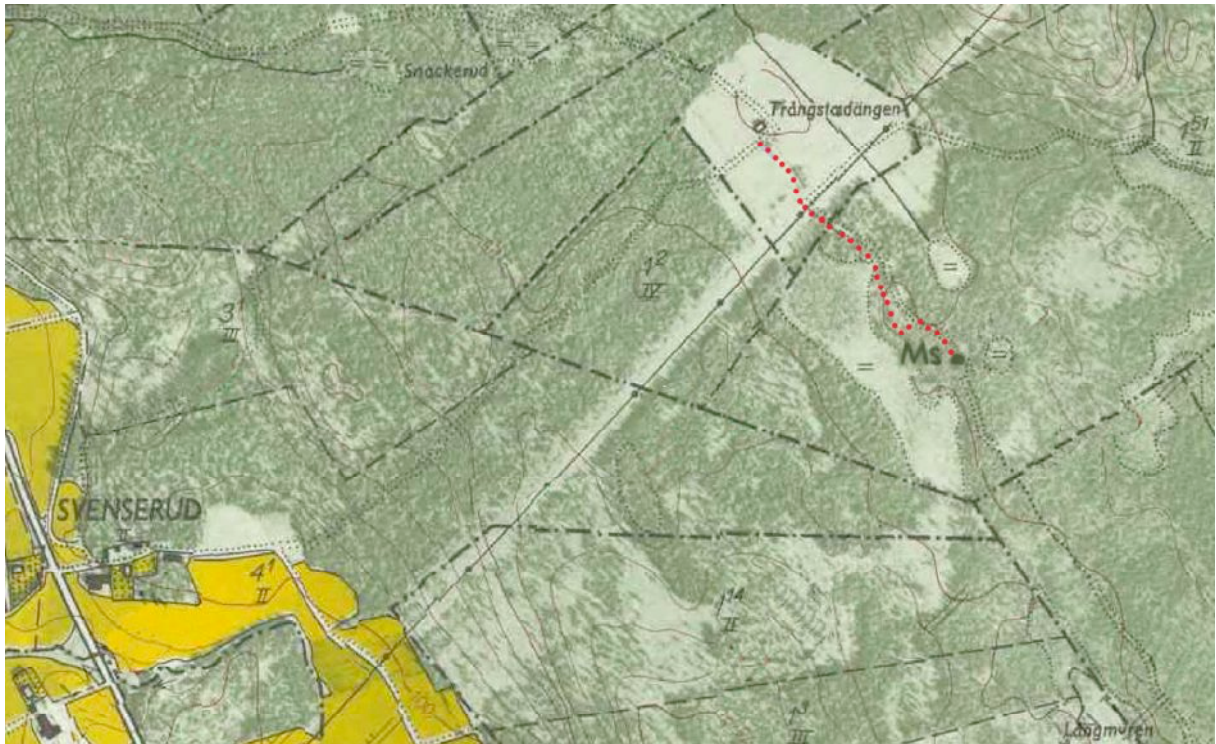
Det verkar som om både Emma och hennes mor har haft en svår levnadstid, där bristen på det materiella var stor redan från början.

Men att en ekonomisk god barndom, och son till en ”Oeconomie Directeur”, inte självklart leder till ett ”godsägarliv” visar väl Johan Oscar, som när han bodde på Skog bara betecknades som ”arrendator” eller ”hyresgäst” och i dödsannonsen har titeln ”Förre lantbrukaren”.

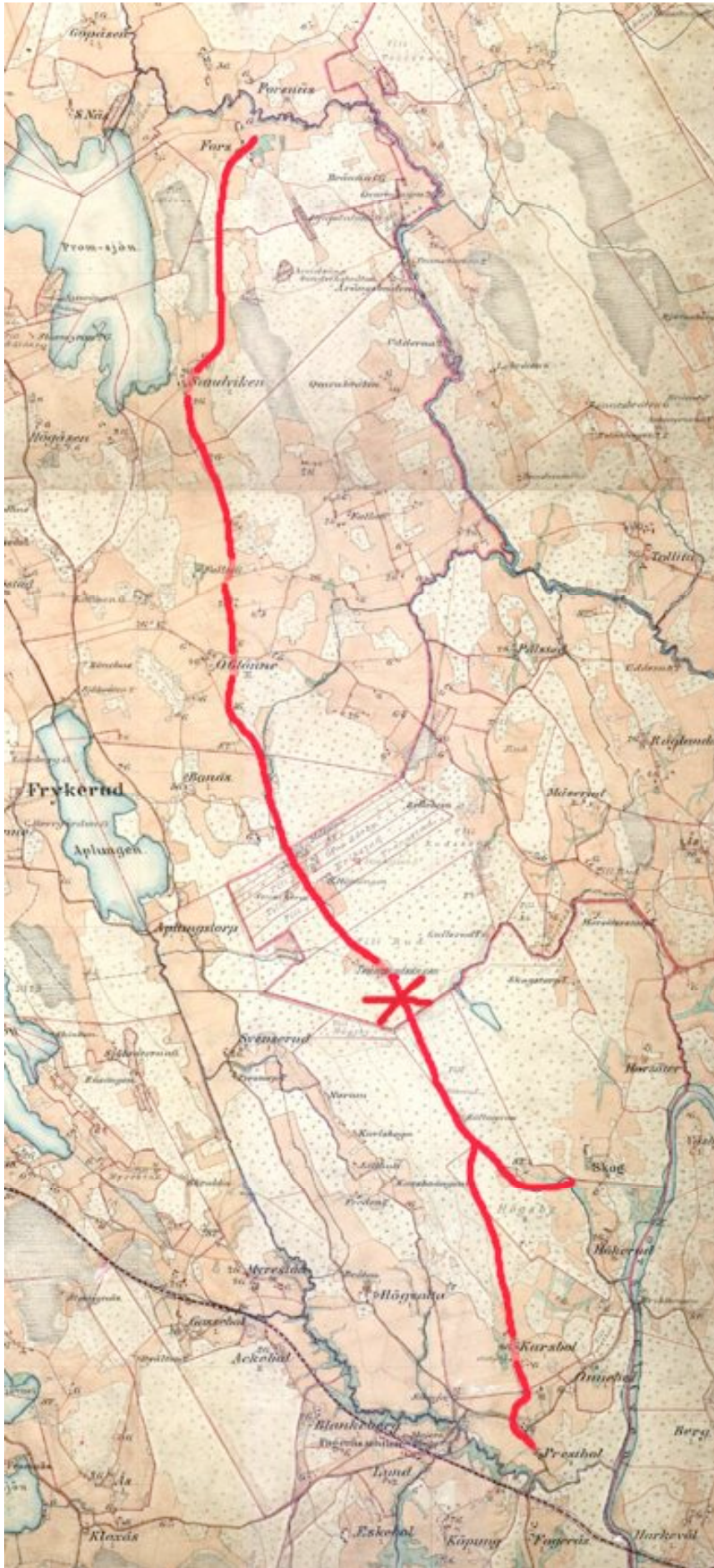
Men kanske hade Emma och Johan Oscar trots allt kontakt med varandra under årens lopp.

För det kan det väl inte vara en tillfällighet att Emmas dotter, 17-åriga Teresia, från Frykerud får plats som piga hos Johan Oscars dotter, Frida Charlotta, i storstaden Göteborg?

Och kanske Frykerudsprästens anteckning i kyrkboken ”*Finns i Göteborgs stad, hos en som heter Kilén, varit 3 år*” avsåg Teresia och inte Emma?

På den Ekonomiska kartan är Emma-stenen markerad med beteckningen Ms. vilket står för "Minnessten"
Skala ca 1:10 000

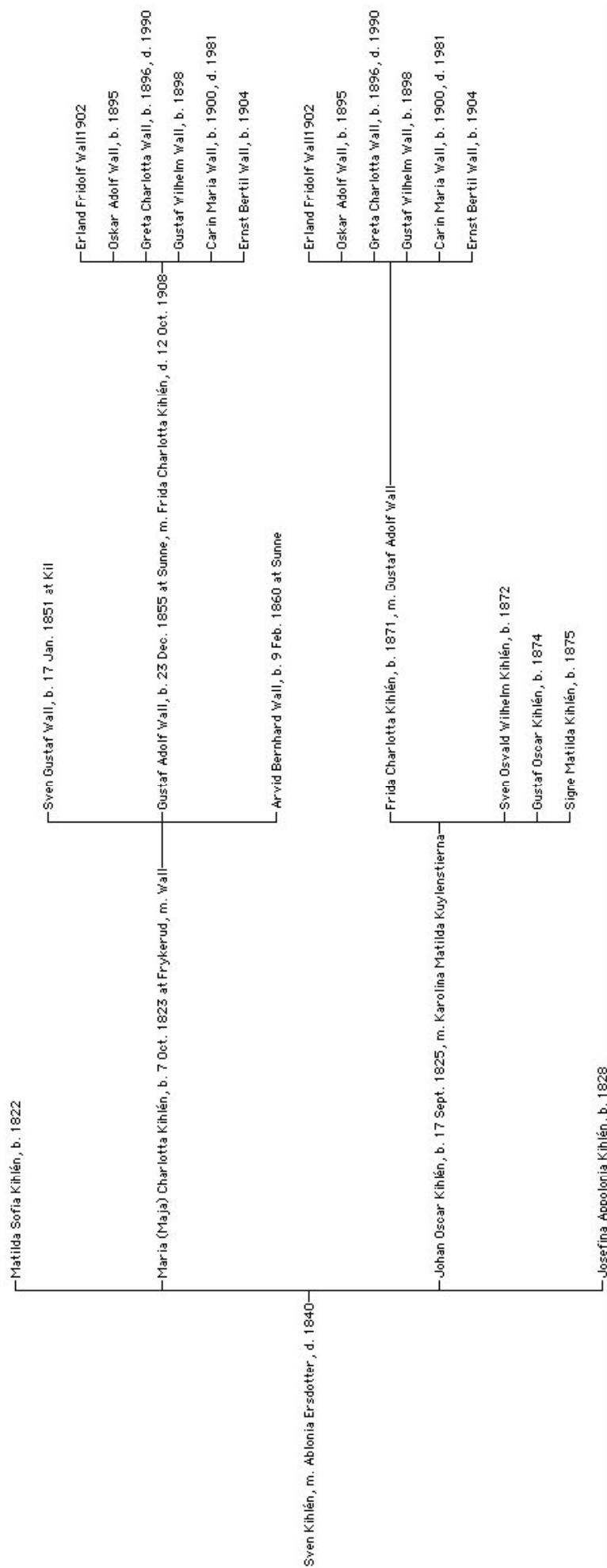

Utdrag från
Häradsekonomska kartan,
1883-95
(Fors är här överfört till
Frykerud)

”Emma-stenen,” vid
gamla kyrkvägen mellan
Fors i socknens norra del
och Prästbol i den södra
delen, står på mark till-
hörande St Kils socken.

Föräldrar, syskon och barn till Emma Karolina Andersdotter Skog

Äkta paret Frida Charlotta Kihlén och Gustaf Adolf Wall var kusiner